

IRAK MECLİS SEÇİMLERİNDE TÜRKMENLER KAZANDI MI?

Seçimlerde kazanan Türkmen vekillere bakıldığında başarılarının, siyasi arka planından veya mensup olduğu partiden ziyade seçim bölgesinde yaptığı hizmetlerle vatandaşın gönlünü fethetmesinden kaynaklandığı görülmektedir. Ya da Türkmen seçmenlerin etnik ve toplumsal haklarını savunma konusunda seçmene hitap edebilmişlerdir.

Ziya ABBAS

Irak'ta 30 Nisan 2014 yapılan meclis seçimlerinde Türkmenler farklı koalisyonlardan toplamda 12 vekil çıkarsa da ülke genelindeki nüfus oranlarına göre yeterince temsil elde edememişlerdir. Nitekim ülke genelinde yaklaşık üç milyon nüfusa sahip olan Türkmenlerin 30'a yakın milletvekili çıkarma potansiyeli var. Türkmenler her ne kadar 2010'da yapılan meclis seçimlerine oranla ilerleme kaydetmiş görünse de beklentileri karşılamamaktadırlar. Başka bir ifadeyle Türkmenler henüz mecliste gerçek nüfus oranlarıyla temsil edilme başarısını yakalayamamışlardır. Türkmenlerin söz konusu başarıyı yakalayamamalarının birçok sebebi bulunmaktadır.

Öncelikle 1920'lerde Irak'ta kurulan ve Arap milliyetçiliğinin ön planda tutulmasını sağlayan rejim sistemi, Irak'ın diğer etnik ve dini kesimlerine yönelik asimilasyon politikalarının uygulanmasını mümkün kılmış, bu bağlamda

büyük bir Türkmen nüfusunun asimile edilmesine neden olmuştur. Bunun en bariz örneğini Kut ve Bağdat'taki Türkmenler üzerinde görmek mümkün. Nitekim söz konusu bölgelerdeki Türkmenler Ürdün, Lübnan, Filistin ve Mısır'daki Türkler gibi tamamen asimile olmuş ve neredeyse tamamı Türk değil, Arap olduklarını düşünmektedir. Ayrıca asırlardan beri Araplarla iç içe yaşayan Türkmenler, özellikle son bir asırda Araplaştırma politikalarının da etkisiyle Arap kültüründen oldukça etkilenmiştir. Her ne kadar Türkçe konuşsalar da etnik kimlik olarak kendilerini Arap kabilelerine mensup olarak görmekte, fakat yaşadıkları yerleşim yerleri itibarıyla Türkçe konuşmaktadırlar. Bunların en bariz örneklerini ise Telafer, Musul ve Diyalâda görmek mümkündür. Nitekim buradaki Türkmen nüfusun oldukça önemli bir kısmı, söz konusu görüşü benimseyerek soy ağaçlarını belli bir Arap kabilesine dayan-

dırmaktadır. Erbil ve Kerkük'teki Türkmen nüfusun da son yıllarda Kürtleştirme politikalarına ve baskılarına maruz kaldıklarını da söylemek mümkündür. Nitekim Erbil'de 400 bin civarında bir nüfusu olduğu tahmin edilen Türkmenler, 30 Nisan seçimlerinde hiçbir milletvekili çıkaramazken Kerkük'teki bazı Türkmen siyasi tarafların, basınla paylaştığı bilgilere göre 15,000'den fazla Türkmen oyu, Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) mensubu ve bir Kürt olan Kerkük valisi lehine kullanılmıştır.

Türkmenlerin seçimlerde yeteri kadar başarı elde etmemeleri ve mecliste siyasi temsil oranlarının düşük olmasının ikincil nedeni ise Irak'ta ve Ortadoğuda yaşanan mezhepsel gerilimdir. Nitekim 2003 sonrası yeniden yapılandırılma sürecindeki Irak'ta sistem etnik –dini temelde paylaşılmıştır. Şii-Sünni gerginliğinin üst düzeyde devam ettiği, Irak'ta Türkmen nüfusunun hemen hemen

%50 oranla Şii ve Sünnilerden oluşması, Türkmenlerin de mezhep temelli ayrışmalarına yol açmıştır. Bu durumun en belirgin örneği olan Telafer ve Musul'da halen gerginlik mevcut olup en ufak bir kıvılcımla yeniden alevlenebilir. Diyala ve Tuzhurmatu gibi diğer Türkmen bölgeleri de mezhep ayrışmalarından nasibini almıştır. Nitekim halen Irak'ın en sıcak bölgelerinden olan bu iki bölgede Türkmenler mezhep ayrımı yüzünden hedef alınmaktadır. Tuzhurmatu'da Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD) gibi radikal İslami kesimler neredeyse her gün Şii Türkmenlere yönelik saldırı düzenlemektedir. Söz konusu mezhep temelli ayrışmalar ve şiddet eylemleri genel anlamda Irak'ın istikrarını sarsarken özellikle Türkmen bölgelerinde çok etkili olmaktadır. Dolayısıyla İŞİD gibi radikal İslamcıların seçimlerde oy kullanmayı da yasaklayan fetvalar yayınlaması ve seçim merkezleri, seçim görevlileri ve oy kullananlara yönelik saldırılar düzenleyeceği yönünde tehditlerde bulunması seçime katılım oranını da düşürmüştür.

Türkmenlerin mecliste temsil oranının düşük olmasının bir diğer nedeni ise ülke genelinde olduğu gibi Türkmen bölgelerinde siyasi sürece yönelik bir bıkkınlığın söz konusu olması ve oy kullanmanın Irak genelinde ve/veya Türkmen bölgelerindeki durumu değiştirmeyeceği kanısıdır. Başka bir deyişle vatandaşlar, seçimde oy kullanmanın yararlı olmayacağı kanaatinde olduklarından seçimde oy kullanma oranı düşük çıkmıştır. Bu da Türkmen bölgelerine olumsuz yansımıştır. Örneğin Telafer'de ilçe sınırları içinde Türkmen nüfusunun yaklaşık 320 bin olmasına karşın oy kullanması gereken nüfusun yaklaşık 100 bin olması beklenmekteydi. Ancak 30 Nisan seçimlerinde 4 milletvekili çıkaran Telafer'de yaklaşık 62 bin oy kullanılmıştır. Başka bir ifa-

2003 sonrası yeniden yapılandırılma sürecindeki Irak'ta sistem etnik –dini temelde paylaşılmıştır. Şii-Sünni gerginliğinin üst düzeyde devam ettiği, Irak'ta Türkmen nüfusunun hemen hemen %50 oranla Şii ve Sünnilerden oluşması, Türkmenlerin de mezhep temelli ayrışmalarına yol açmıştır.

deyle 40 bin civarında oy kullanılmış olsa Türkmenler 3 milletvekili daha çıkarmış olacaktı.

Bunun yanı sıra Türkmen partileri, siyasi oluşumları veya kuruluşlarının seçim sürecindeki yanlış politikaları süreci olumsuz etkilemiştir. Örneğin Kerkük'te Türkmen nüfusu bir kenara bırakılırsa, 2005 ve 2010 seçimlerinden yola çıkarak oy kullanan Türkmen nüfusu düşünülürse Türkmenler, Kerkük'te en fazla 5 milletvekili çıkarabilirdi. Ancak bu durumu dikkate almayan Türkmenler, farklı seçim koalisyonlarında yaklaşık 60 aday göstermiştir. Bu da Türkmen oylarının dağılmasına neden olmuş ve koalisyon ortaklarının lehine bir gelişme haline gelmiştir. Dolayısıyla Türkmenler, Kerkük'te rahat bir şekilde 4 milletvekili çıkarabilecekken, 2010 seçimlerinde olduğu gibi 2 milletvekili çıkarmakla yetinmiştir. Bu durum Musul, Diyala ve Bağdat'taki Türkmenler için de geçerlidir. Öte yandan farklı koalisyonlarda seçime katılan Türkmenlerin birbirini karalama kampanyaları da Türkmen seçmenini olumsuz etkilemiştir.

Seçimlerde kazanan Türkmen vekillere bakıldığında başarılarının, siyasi arka planından veya mensup olduğu partiden ziyade seçim bölgesinde yaptığı hizmetlerle vatandaşın gönlünü fethetmesinden kaynaklandığı görülmektedir. Ya da Türkmen seçmenlerin etnik ve toplumsal haklarını savunma konusunda seçmene hitap edebilmişlerdir.

Örneğin 3. dönem Telafer milletvekili olarak seçilen Taki El Mevla merkezi hükümette güçlü olması nedeniyle özellikle Telafer Türkmenlerine yönelik hizmet faaliyetleri her seferinde rahat bir şekilde seçilmesinde önemli rol oynuyor. Nitekim kabaca bir hesap yapırsa 9,000 civarında Telaferli Türkmenin memur, öğretmen, polis ve asker gibi kamu görevlerine atanmasına büyük katkılarda bulunmuştur. Bu rakamın ikiye katlanırsa ve El Mevla'nın bu kesimin %80'inde oy aldığı varsayılırsa El Mevla bugünkü oyu almış olur. Zira El Mevla, özellikle Telaferli Türkmenlerin merkezi hükümet nezdinde sırtlarını yaslayabilecekleri bir dağ gibi algılanmakta ve onların tabiriyle merkezi hükümette işlerinin tıkandığı an El Mevla'nın açamadığı kapı yoktur. Aynı durum, Tarım Eski Bakanı İzzettin Devle, Gençlik ve Spor Bakanı Casim Muhammed Cafer ve Kerkük İl Meclis Başkanı Hasan Turan gibi isimler için de farklı oranlarda geçerlidir.

Türkmen milli kimlik bilincinde olan seçmenlerin oy vermesi sonucu seçilen vekillere bakıldığında ne yazık ki sadece Kerkük'ten Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Erşat Salih ile ITC Başkan Yardımcısı ve Kerkük İl Meclisi Başkanı Hasan Turan'ın yanı sıra Selahaddin'den Hena Asgar'ın milletvekili olarak seçildiği görülmektedir. ○

Yrd. Doç. Dr., Akarary Üniversitesi